

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Temelli Net Gelir Farkının Gelir Dağılımı Açısından İncelenmesi

Zeynep Gizem CAN¹

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, zgcan@atu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2852-4995

Öz: Bu çalışma, Türkiye'deki toplumsal cinsiyet gelir farkını istihdam, ücret ve mesleki segmentasyon boyutlarının yanı sıra vergi-fayda sisteminin etkilerini de kapsayan bütüncül bir analizle değerlendirmektedir. Ulusal bir vergi-fayda çerçevesini bir gelir yaratma modeliyle birleştiren bir mikro simülasyon modeli kullanan bu çalışma, piyasa ile ilgili boşlukların olmadığı cinsiyet gelir eşitsizliklerini tahmin etmek için karşı olgusal simülasyonlar yürütmektedir. Bulgular, piyasa gelirinde %71'lik önemli bir cinsiyet farkını ortaya koymakta, vergi ve yardımlar dahil edildiğinde bu fark %67,5'e düşmektedir. Vergi-fayda sisteminin yeniden dağıtıcı etkileri mevcut olsa da sınırlıdır. Mesleki ayrışma ve özellikle yaşlı ve muhafazakâr nüfus arasındaki eğitim eşitsizlikleri, kalıcı uçurumların altını çizmektedir. Türkiye'deki toplumsal cinsiyet uçurumunun giderilmesi için istihdam normlarında dönüştürücü toplumsal değişimler ve kadınların eğitim düzeylerinde sürekli ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Farkı, Türkiye, Mikrosimülasyon

Jel Kodları: D31, J16, J31

Atıf: Can, Z. G. (2025). Türkiye'de toplumsal cinsiyet temelli net gelir farkının gelir dağılımı açısından incelenmesi. *Fiscaeconomia*, 9(Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 476-494. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1711730>

Geliş Tarihi: 08.06.2025
Kabul Tarihi: 10.09.2025

Telif Hakkı: © 2025. (CC BY)
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Understanding the Distributional Characteristics of the Gender Net Income Gap in Türkiye

Abstract: This paper evaluates the gender income gap in Türkiye through an integrated analysis encompassing employment, wage, and occupational segmentation dimensions, as well as the effects of the tax-benefit system. Utilizing a microsimulation model combining a national tax-benefit framework with an income generation model, this study conducts counterfactual simulations to estimate gender income disparities absent market-related gaps. Findings reveal a significant gender gap of 71% in market income, narrowing to 67.5% when taxes and benefits are included. The redistributive effects of the tax-benefit system, though present, are limited. Occupational segregation and educational disparities, particularly among older and conservative populations, underscore persistent gaps. Addressing Türkiye's gender gap will require transformative societal shifts in employment norms and sustained progress in educational attainment for women.

Keywords: Gender Gap, Türkiye, Microsimulation

Jel Codes: D31, J16, J31

1. Giriş

20. yüzyılın ortalarından itibaren psikoloji, psikiyatri, sosyoloji ve felsefe literatüründe biyolojik cinsiyet (sex) ile toplumsal cinsiyet (gender) arasında sistematik bir ayrım yapılmaktadır. Dilbilimden ödünç alınan toplumsal cinsiyet terimi, biyolojik cinsiyetten farklı olarak cinsiyetin toplumsal yönünü; yani bir toplumun biyolojik cinsiyete atfettiği normları, rolleri ve beklentileri ifade etmek üzere kullanılmaktadır (Money, 1955; Money & Ehrhardt, 1972; Nicholson, 1994; Stoller, 1968; Green, 2010; Lorber, 1994; Rubin, 1975; Haslanger;2000; Bogardus, 2020). Cinsiyet kimliği ise biyolojik

olarak, kişinin hangi cinsiyete ait olduğunu bilme duygusudur, yani 'Ben bir erkeğim' veya 'Ben bir kadınam' farkındalığı ile başlamaktadır (Stoller, 1968). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ise; kadınlar ve erkekler için farklı haklar ve saygınlık öngören; bu yüzden haklara erişimde eşitsizlik yaratan ve cinsiyetçi kalıp rolleri dayatan hukuki, toplumsal ve kültürel düzendir. Bunlar, kadınlar için; kamusal ya da özel, ailede ya da iş piyasasında, ekonomik ya da siyasi yaşamda, güç ve karar alma süreçlerinde ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinde olmak üzere toplumdaki yaşamın tüm alanlarındaki statülerini etkilemektedir. Kısaca; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, siyasal temsilden ekonomik katılıma, sosyal hayattan kamu politikalarına kadar geniş bir yelpazede etkili olan çok boyutlu bir sorundur. Türkiye'nin, 2023 Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksi'nde 146 ülke arasında 129. sırada yer alması, özellikle ekonomik katılım ve siyasal güçlenme alanlarındaki derin eşitsizlikleri gözler önüne sermektedir (World Economic Forum, 2023). Bu sıralama, Türkiye'de toplumsal cinsiyet temelli yapısal sorunların sürdüğünü ve çeşitli politika alanlarını kapsayan kapsamlı analizlere ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye bağlamında toplumsal cinsiyet farkına ilişkin literatür giderek genişlemekte olup, özellikle gelir eşitsizlikleri üzerine yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir (Gedikli, 2014, 2015; Akyol & Yılmaz, 2024). Bu çalışmada, Türkiye'de net gelir düzeyinde toplumsal cinsiyet farkı analiz edilerek mevcut literatüre katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Kadınlar, düşük ücretli ve güvencesiz istihdam biçimlerinde orantısız şekilde temsil edilmekte ve geleneksel olarak çocuk ve yaşlı bakımına yönelik sorumlulukların daha büyük bir kısmını üstlenmektedir. Bu durum, piyasa gelirlerindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir (Alon vd., 2020). Söz konusu etki, özellikle kriz dönemlerinde daha belirgin hale gelmekte; zira kadınlar, mali, ekonomik ve sağlık temelli krizlere karşı daha kırılgan bir konumda bulunmakta ve bu kırılganlık zamanla ücret eşitsizliklerini daha da artırmaktadır (Rios-Avila vd., 2023).

COVID-19 pandemisi sürecinde bu durum açık bir biçimde gözlemlenmiştir. Kadınlar, hem kısıtlamalardan en fazla etkilenen sektörlerde (örneğin konaklama ve yiyecek hizmetleri) hem de "temel hizmet" olarak kabul edilen alanlarda (örneğin sağlık sektörü) orantısız şekilde istihdam edilmekteydi (Doorley vd., 2022). Bu nedenle kadınlar, pandemi sürecinde erkeklere kıyasla daha fazla iş ve gelir kaybı yaşamıştır (Adams-Prassl vd., 2020; Andrew vd., 2020; Alon vd., 2021; Fabrizio vd., 2021). Dang & Nguyen (2021) tarafından Çin, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada, kadınların kalıcı iş kaybı yaşama olasılığının erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Alon vd. (2021) ise 28 ülkeyi kapsayan analizlerinde, kadınların işgücü arzının 18 ülkede erkeklerden daha fazla azaldığını; çalışma saatleri açısından değerlendirildiğinde ise bu farkın 19 ülkede gözlemlendiğini ortaya koymuştur.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği literatürünün önemli bir bölümü, istihdam (Gedikli, 2014, 2015; Yenilmez, 2019; Akyol & Yılmaz, 2024) ve ücretler (Kara, 2000) bağlamında piyasa çıktıları üzerindeki toplumsal cinsiyet farklarına odaklanmakla birlikte, son yıllarda hem piyasa dinamiklerini hem de kamu politikalarının etkilerini içeren net gelir düzeyindeki farklara odaklanan çalışmaların sayısı da artmaktadır (Browne, 2011; Doorley & Keane, 2020; Richards-Melamdir, 2021; Barrett vd., 2022; Gasior vd., 2024; Avram & Popova, 2024; Sologon vd., 2024; Avram vd., 2025). Kamu politikaları ile piyasa süreçleri arasındaki etkileşim doğrusal olmayan, karmaşık bir yapı sergilemektedir. Bazı politikalar, artan oranlı vergilendirme veya gelir testi uygulanan sosyal yardımlar gibi mekanizmalarla piyasa gelirlerinin eşitsizlik artırıcı etkilerini azaltabilmektedir. Öte yandan, sosyal sigorta temelli sosyal transfer sistemleri, yalnızca daha önce iş gücü piyasasıyla bağı olan bireylerin hak kazandığı yapıyla, iş gücü piyasasındaki avantajların yaşam boyu gelir üzerindeki etkisini pekiştirici bir rol de oynayabilmektedir (Başlevent, 2016).

Kamu politikalarının bu tür etkileri sonucunda, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, devlet politikalarının dağılımsal etkilerini değerlendirmede giderek daha yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Stotsky, 2016; Downes & Nicol, 2021; Abramovsky &

Selwaness, 2023). Ortak vergilendirme ve çiftler arasındaki gelir paylaşımı gibi karmaşık unsurların varlığına rağmen (O'Donoghue & Sutherland, 1998, 1999; Schechtel, 2023), mikrosimülasyon modelleri kullanılarak harcanabilir geliri etkileyen reformların toplumsal cinsiyet üzerindeki etkilerini tahmin etmek görece daha kolaydır (Doorley vd., 2022; Doorley & Keane, 2023). Daha genel düzeyde ise kamu politikalarının ve makroekonomik değişimlerin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkileri giderek artan bir önem kazanmakta; bu etkiler çift yönlü nedensellik ilişkileri içermektedir (Stotsky, 2006; Seguino, 2020; Ghosh & Ramanayake, 2021). Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin makroekonomik sonuçlara etkisi (Cuberes & Teignier, 2016) ile makroekonomik koşulların toplumsal cinsiyet eşitliği üzerindeki etkileri (Seguino, 2019) karşılıklı olarak birbirini beslemektedir. Makroekonomik değişimlerin gelir dağılımı üzerindeki farklılaştırıcı etkisi ise özel bir öneme sahiptir (Krueger vd., 2010). Örneğin, yoksul kadınlar makroekonomik değişimlerden erkeklere kıyasla daha fazla mı etkilenmektedir? (Kabeer vd., 2021).

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet uçurumunun görece büyüklüğü nedeniyle Türkiye örnek olay olarak ele alınmaktadır (World Economic Forum, 2023). Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kadınların oranı yalnızca %17 düzeyindedir. Ayrıca, kadınlara yönelik şiddetle mücadelede temel bir uluslararası belge olan İstanbul Sözleşmesi'nden hükümetin çekilmesi, devletin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki taahhüdüne ilişkin ciddi kaygılar doğurmaktadır. Özellikle Türkiye, Ekonomik Katılım ve Fırsatlar boyutunda 133. sıradadır ve bu bağlamda 2022'den bu yana beş sıra gerileyerek görece konumunun kötüleştiği gözlenmektedir. Piyasa süreçleri kamu politikaları ile etkileşime girdiğinde, bu etkinin sistemin artan oranlı yapısı sayesinde hafifletilmesi veya istihdama dayalı bağlar ve transfer hakları yoluyla pekiştirilmesi mümkündür.

Bu çalışma, Doorley & Keane (2024) tarafından kullanılan ve Sologon vd. (2023) tarafından özetlenen mikrosimülasyon metodolojisini temel almaktadır. Bu yaklaşım aracılığıyla öncelikle mevcut toplumsal cinsiyet farkı değerlendirilecek, ardından kadın ve erkekler arasındaki iş gücü piyasası farkının kapanması durumunda piyasa gelirleri ve harcanabilir gelirler üzerindeki etkiler simüle edilecektir. Çalışmanın ikinci bölümü Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin literatür incelemesine ayrılmıştır. Üçüncü bölümde kullanılan yöntem açıklanmakta, dördüncü bölümde bulgulara yer verilmekte, beşinci bölümde ise sonuçlar tartışılarak genel değerlendirme sunulmaktadır.

2. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yapısal, kültürel ve kurumsal sistemlere derinden yerleşmiş çok boyutlu bir sorundur. Toplumsal cinsiyet eşitliğini güvence altına alan yasal çerçeveler ve kadınların eğitim düzeyinde gözle görülür iyileşmelere rağmen; iş gücü piyasasına katılım, ücret eşitliği, sosyal politika ve siyasal temsil gibi çeşitli alanlarda kalıcı eşitsizlikler devam etmektedir. Bu bölüm, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temel boyutlarını son dönem ampirik araştırmalar ve politika analizleri çerçevesinde eleştirel biçimde irdelemektedir.

2.1 Eğitim: İlerleme ve Bölgesel Farklılıklar

Türkiye, özellikle yükseköğretim düzeyinde eğitime erişimi genişletme konusunda önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Ancak bu gelişmelere rağmen, özellikle muhafazakâr ve kırsal bölgelerde toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler sürmektedir. Yükseköğretimde kadınların kayıt oranları erkekleri geçmiş olsa da bu ilerleme ülke genelinde homojen değildir (Cin vd., 2021). Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgelerinde, erken yaşta evlilik, ev içi sorumluluklar ve muhafazakâr tutumlar nedeniyle kız çocukları hâlâ geride kalmaktadır (Aktaş vd., 2019; Caner vd., 2016). Bu faktörler yalnızca eğitimde ilerlemeyi engellemekle kalmamakta, aynı zamanda gelecekteki istihdam olanaklarını da sınırlandırarak, toplumsal cinsiyete dayalı ekonomik bağımlılık döngülerini pekiştirmektedir. Caner vd. (2016), 1997 yılında zorunlu eğitimin uzatılmasına rağmen geleneksel annelik anlayışlarının kız çocuklarının eğitimi etkilemeye devam ettiğini

göstermektedir. Tansel & Güngör (1997) ise 1970’li yıllarda eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bazı kazanımlar elde edildiğini, ancak ilerlemenin düzensiz olduğunu belirtmiştir.

2.2 İş Gücü Piyasasına Katılım ve Kültürel Kısıtlar

Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı (KİKO) endişe verici düzeyde düşük seyretnmektedir. 2014 yılında Türkiye’de kadınların iş gücüne katılım oranı %30,3 iken, erkeklerde bu oran %71,3’tür. Bu durum Türkiye’yi OECD ülkeleri arasında en düşük oranlardan biri haline getirmiştir (Yenilmez, 2019). Bu farkın arkasında, kadınların orantısız şekilde üstlendiği ücretsiz ev içi emeğin yükü, sınırlı çocuk bakım hizmetlerine erişim ve muhafazakâr toplumsal cinsiyet normları gibi çeşitli yapısal engeller yer almaktadır. Güzel & Uzungöz (2017) Türk kadınlarının erkeklere kıyasla çok daha fazla zamanlarını ücretsiz işlere ayırdıklarını ve bunun da ücretli istihdam olanaklarını ciddi biçimde sınırladığını ortaya koymuştur.

Akyol & Yılmaz’ın (2024) çalışması, büyükannelere yakın olmanın kadınların iş gücüne katılımını gayri resmî çocuk bakımı yoluyla artırabileceğini ortaya koymaktadır. Ancak bu durum, aynı zamanda geleneksel ve muhafazakâr toplumsal normları güçlendirerek kadınların istihdamdan uzaklaşmasına da neden olabilmektedir. Bu bulgu, destekleyici aile ilişkileri ile kültürel beklentiler arasındaki karmaşık etkileşimi gözler önüne sermektedir.

Küreselleşme ve ekonomik liberalleşme, kadınların iş gücüne katılımı üzerinde karmaşık etkiler yaratmaktadır. Bir yandan, ihracata yönelik sektörlerin genişlemesi kadınlar için yeni istihdam olanakları yaratırken, diğer yandan, güvencesiz ve kayıt dışı istihdam biçimlerinin yaygınlığı, kadınların uzun vadeli ekonomik hareketliliğini sınırlamaya devam etmektedir (Beton Kalmaz, 2022). Modernleşme süreci, kadınlara yeni kariyer yolları sunmakla birlikte, özellikle kırsal ve muhafazakâr bölgelerde kadınların mesleki hayata katılımını engelleyen geleneksel normları tam olarak ortadan kaldıramamıştır. Yılmaz (2018) düşük kadın özerkliği ile aile içi şiddetin birbirini pekiştirdiğini ve bu ilişkinin geleneksel değerlerle beslendiğini belirtmektedir. Acet Dönmez & Eriş Dereli (2024) ise yüksek yoksulluk oranlarının görüldüğü bölgelerde düşük kadın istihdamı ve erken annelik oranlarının yüksek olduğunu, bunun da sosyal değerlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, küreselleşme ve modernleşmenin açtığı yeni istihdam ve kariyer olanaklarına rağmen, güvencesiz/kayıt dışı işlerin yaygınlığı ile özellikle kırsal ve muhafazakâr bölgelerde süren geleneksel normların beslediği düşük kadın özerkliği, aile içi şiddet, yoksulluk ve erken annelik döngüsü, kadınların işgücüne katılımını ve uzun vadeli ekonomik hareketliliğini sınırlamayı sürdürmektedir (Beton Kalmaz, 2022; Yılmaz, 2018; Acet Dönmez & Eriş Dereli, 2024).

2.3 Ekonomik Eşitsizlik ve Cinsiyetler Arası Ücret Uçurumu

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en belirgin boyutlarından biri ücret farklılıklarıdır. Kara (2000) ücret ayrımcılığının erkekler ile kadınlar arasındaki kazanç farkının yaklaşık %30’unu açıkladığını ortaya koymuştur. Bu sorun, kadınların düşük ücretli işlerde aşırı temsil edilmesi ve yönetici pozisyonlarında yetersiz bulunmasıyla karakterize edilen mesleki toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile daha da derinleşmektedir (Gedikli, 2020).

2018 döviz krizinin ardından, beyaz yakalı erkek ve kadın çalışanlar arasındaki ücret farkı genişlemiş, mavi yakalı işçiler arasında ise hafif iyileşmeler gözlemlenmiştir (Akarsu vd., 2024). Kadınlar, özellikle kayıt dışı ya da düşük ücretli istihdamda bulunanlar, kurumsal korumaların yetersizliği ve devam eden ataerkil normlar nedeniyle ekonomik şoklara karşı daha savunmasızdır.

Türkiye iş gücü piyasasında “yapışkan zemin” (sticky floors) ve “cam tavan” (glass ceilings) olarak adlandırılan iki olgu belirgin şekilde görülmektedir. Rios-Avila vd.ne (2023) göre, kadınların düşük ücretli pozisyonlarda sıkışıp kalması anlamına gelen yapışkan zemin etkisi özel sektörde daha yaygınken, kariyer ilerlemesini engelleyen cam

tavan etkisi ise kamu sektöründe daha belirgindir. Bu etkiler, COVID-19 pandemisi gibi kriz dönemlerinde, özellikle düşük gelir gruplarındaki kadınlar ve güvencesiz çalışanlar için daha da şiddetlenmiştir. Tamkoç & Torul (2020) Türkiye’de 2002-2016 döneminde asgari ücret artışı ve sosyal harcamalardaki yükseliş sayesinde gelir eşitsizliğinde azalma olduğunu bildirmektedir. Ancak toplumsal cinsiyet ücret farkları ve deneyime dayalı ücret farklılıkları devam etmektedir.

Toplumsal cinsiyet ücret farkları ve deneyim primindeki ayrışma sürdükçe, kadınların kariyer sürekliliği ve gelir hareketliliği bastırılmakta; bu nedenle sektöre özgü terfi mekanizmalarının gözden geçirilmesi, kayıt dışılığın azaltılması, bakım desteklerinin güçlendirilmesi ve ücret/terfi şeffaflığının artırılması gibi hedefli politika araçları kritik önem taşımaktadır.

3. Yoksulluğun Kadınlaşması, Sosyal Politika ve Kurumsal Önyargılar

Türkiye’de yoksulluk, toplumsal cinsiyete dayalı bir örüntü sergilemekte olup, resmi istihdam kategorileri hariç, kadın yoksulluk oranları erkeklerden sürekli olarak daha yüksektir (Aslan, 2020). Özellikle eşini kaybetmiş, eşinden ayrılmış ya da ailesini geçindiren tek ebeveynli hanelerin reisi kadınlar dezavantajlı gruplar arasında yer almaktadır. Akıncı vd. (2024) sosyal nakit transferlerine bağımlı Özellikle eşini kaybetmiş, eşinden ayrılmış ya da ailesini geçindiren tek ebeveynli hanelerin reisi kadınların, temel geçim olanaklarının ötesinde yetenek geliştirmede sistematik engellerle karşılaştığını savunmaktadır. Özellikle eşini kaybetmiş, eşinden ayrılmış ya da ailesini geçindiren tek ebeveynli hanelerin reisi kadın olmak, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın kesiştiği bu deneyimleri yaşamak, refah programlarının bu karmaşık sorunları ele almada yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Türkiye’de sosyal refah rejimi, ataerkil aile yapısını sürdürmeye devam etmektedir. Sosyal güvenlik yardımları, eşini kaybetmiş kadınlara verilen dul yetim aylıkları ve kıdem tazminatı politikaları çoğunlukla kadınları yalnızca bağımlı ya da bakım veren rolleriyle ilişkilendirerek desteklemektedir (Kağrıncıoğlu, 2017). Bu yapısal önyargı, kadınların iş gücüne katılımını caydırmakla kalmayıp, bağımsızlık veya geleneksel olmayan yaşam biçimlerini benimseyen kadınları da etkilemektedir. Örneğin, evlilik durumunda kadınların kıdem tazminatı alma hakkını düzenleyen mevzuat, kadınların iş gücünden çekilmesini varsaymakta ve ekonomik faaliyetlerden erken ayrılmayı dolaylı olarak teşvik etmektedir. Benzer şekilde, kamuya ait çocuk bakım hizmetleri oldukça sınırlı olup, kültürel normlar bakım sorumluluğunun devlet veya aile yerine öncelikle kadınlara ait olduğunu kabul etmektedir (Soyseçkin & Yenilmez, 2019).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitsizliği köklü ve çok faktörlüdür. Yasal reformlar ve eğitim alanındaki gelişmeler ilerleme için bir temel oluşturmuş olsa da kültür, ekonomik yapı ve kurumsal tasarımdan kaynaklanan kalıcı engeller kadınları marjinalleştirmeye devam etmektedir. Etkili politikalar, eşitsizliğin hem yapısal hem de kültürel temellerini ele almalıdır. Buna çocuk bakımına erişimin genişletilmesi, toplumsal cinsiyete duyarlı iş kanunlarının teşvik edilmesi, ücret ayrımcılığıyla mücadele edilmesi ve eğitim ve medya yoluyla ataerkil normlara meydan okunması dahildir.

Ayrıca, politika müdahaleleri, muhafazakâr ve az gelişmiş bölgelerde kadınların karşılaştığı benzersiz zorlukları ele almak için bölgesel olarak uyarlanmalıdır. Mesleki eğitim, girişimcilik desteği ve sadece yardım etmekten ziyade güçlendiren kapsayıcı refah sistemleri elzemdir.

Türkiye, toplumsal cinsiyet uçurumunu kapatabilmek için ancak bütüncül ve kesişimsel bir politika yaklaşımını benimseyerek yapısal eşitsizlikleri ele alabilir. Bu bağlamda, yalnızca istihdam politikalarıyla sınırlı kalmayan, aynı zamanda bakım hizmetleri, eğitim, sosyal güvenlik ve kültürel normlara yönelik çok katmanlı müdahaleleri içeren entegre stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu şekilde, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sürekliliğini sağlayan çoklu ve örtüşen yapısal engeller etkin biçimde aşılabilir.

4. Metodoloji ve Data

Politika değişikliklerinin, ekonomik dalgalanmaların ve Bölüm 2’de özetlenen sosyal değişimlerin genel gelir eşitsizliği ve toplumsal cinsiyete dayalı gelir farklılıkları üzerindeki etkilerini değerlendirmek için araştırmacılar genellikle hanehalkı anket verilerine başvurmaktadır. Ancak, bu yaklaşımın önemli bir sınırlaması, veri toplama ile analiz için kullanılabilir hale gelmesi arasında genellikle iki yıl veya daha fazla süren kayda değer zaman gecikmesidir. Avrupa’da hanehalkı gelir koşullarını incelemek için başlıca kullanılan veri seti Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması’dır (SILC). İstikrarlı koşullar altında bile bu gecikme, verilerin mevcut eğilimleri anlamadaki güncelliğini azaltmaktadır. Hızlı ekonomik değişim dönemlerinde ise bu tür gecikmeler, ortaya çıkan şokların zamanında değerlendirilmesini ciddi şekilde kısıtlamaktadır.

Bu sınırlamayı aşmak amacıyla, bu çalışmada nüfus içindeki değişimlerin çeşitliliğini daha iyi yakalayan daha gelişmiş bir metodoloji kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, O’Donoghue vd. (2020) ve Sologon vd. (2020) tarafından geliştirilen çalışmalara dayanmakta olup, Şekil 5’te görsel olarak özetlenmektedir. Yaklaşım, hanehalkı gelirin ve bileşenlerinin dağılımını simüle eden bir gelir üretim modelini (Income Generation Model-IGM) içermektedir. Bu bileşenlere ek olarak, metodolojik çerçeve gelirlerin toplumsal cinsiyete göre ayrıştırılmasıyla (gender-based decomposition) güçlendirilmektedir. Bu yöntem, Doorley & Keane (2024) tarafından önerilen metodolojiyi takip etmekte olup, gelirdeki toplumsal cinsiyet farklılıklarının daha derinlemesine anlaşılmasını sağlamaktadır.

Analizin merkezinde bir gelir yaratma modeli yer almaktadır, piyasa geliri $\{y_h^L + y_h^K + y_h^O\}$ bileşenlerinden ve piyasa geliri olmayan bileşenler de $\{y_h^B - y_h^T\}$ den oluşmaktadır (Černiauskas vd., 2022). Bu çerçevenin başka bir ülkeye uygulanmış bir örneği için aşağıdaki denklemi inceleyebiliriz.

$$y_h = \{y_h^L + y_h^K + y_h^O\} + \{y_h^B - y_h^T\} \quad (1)$$

- y_h^L = Brüt işgücü geliri
- y_h^K =Sermaye geliri
- y_h^O =Diğer piyasa geliri
- y_h^B = Sosyal yardımlar ve transferler
- y_h^T = Gelir vergilendirmesi ve sosyal güvenlik katkıları.

Gelir oluşturma modeli, her bir gelir kaynağının varlığı I ve gelirin seviyesi ile birlikte işgücü piyasası özellikleri L hakkında bir dizi denklemi tahmin eder. Türkiye özelinde, piyasa gelirleri ve sosyal transferlerin büyük çoğunluğunun hanehalkı anketlerinde genellikle yer almayan sosyal sigorta katkı payları gibi özelliklere veya sosyal yardım ödemeleri gibi belli bir takdir yetkisine bağlı olan unsurlara dayandığı için hem piyasa gelirleri hem de sosyal yardım gelirleri için ayrı bir gelir oluşturma modeli geliştirilmiştir (Can & O’Donoghue, 2025). Gelirin her bir bileşeni, öncelikle eğitim düzeyi ve demografik faktörler olmak üzere birey ve hanehalkı özelliklerinin bir fonksiyonu olarak modellenir; işgücü piyasası gelirleri için ise ayrıca sektör, meslek, endüstri ve çalışma saatleri gibi istihdama ilişkin değişkenler de modele dahil edilir. Her bir gelir kaynağı için üç aşamalı bir tahmin stratejisi uygulanmaktadır:

- Birinci aşamada, i bireyi ve h hanehalkı için gelir kaynağının varlığı I tahmin edilir.
- İkinci aşamada, işgücü piyasası özellikleri L tahmin edilir.
- Üçüncü aşamada ise, gelir kaynağını alanlar için gelir seviyesi Y tahmin edilir.

Yıllık emek gelirini modellemek için, öncelikle bir bireyin istihdamdan herhangi bir gelir elde edip etmediğini belirleyen ikili bir gösterge tahmin edilmektedir; gelir elde ediyorsa 1, aksi halde 0 değerini almaktadır. İstihdam edilenler için ise, istihdam türleri (ücretli çalışan mı yoksa kendi hesabına çalışan mı), ayrıca meslek, sektör ve faaliyet alanı modellenmektedir. Bu ikili modelleme yaklaşımı, sermaye geliri ve çeşitli diğer gelirler

gibi piyasa gelirinin diğ er bileş enlerine de benzer şekilde uygulanmaktadır. Gelir kaynağı eşleniğı ile istihdam durumu, meslek, sektör, faaliyet alanı ve çalışma saatleri gibi iş gücü piyasası özelliklerinden oluşan bu unsurlar, iş gücü piyasası modülünü oluşturmaktadır. Bu aşamada çok kategorili lojistik regresyon modelleri kullanılmaktadır. İş gücü piyasası yapısı belirlendikten sonra, önceki aşamada tahmin edilen değışkenlere bağı olarak gelir seviyeleri modellenir. Bu aşama gelir modülünü oluşturur ve ücretler, kendi hesabına çalışma, yatırımlar, mülk ve diğ er piyasa gelir kaynaklarından aylık kazançları tahmin etmek için log-lineer regresyon modelleri içerir. Her model denklemi bağımsız olarak tahmin edilmekte ve simülasyon amaçlı hem tahmin edilen parametre vektörleri hem de artıklar (residuals) saklanmaktadır. Gelir  retim modelimizde (IGM) tüm iş gücü piyasası tahminleri, toplumsal cinsiyet farklarını dikkate almak için kadın ve erkekler için ayrı ayrı yapılmaktadır. Artıkların dağılımı, çok değışkenli bir yapıya uyarlanmış (O'Donoghue, 2021) yöntem kullanılarak simülasyonlara dahil edilmektedir.

Modelimizde kullanılan parametrik ilişkiler, bireysel ve hanehalkı özellikleri ile farklı gelir kaynakları arasındaki gözlemlenen ilişkileri yakalayan indirgenmiş form tahminleridir. Bu tahmin edilen ilişkiler, iş gücü piyasası bileşimi, ekonomik getiriler veya demografik yapılar gibi alternatif varsayımlar altında hipotetik piyasa gelir dağılımlarını simüle etmemize olanak sağılar. Bu  zel analizde, projeksiyonlar iki temel senaryo altında kadınlar için varsayımsal gelir dağılımları üretmek üzere uygulanmaktadır: Birincisi, kadınların erkek ücret yapısına göre ücret aldığı senaryo, ikincisi ise kadınların iş gücüne katılımı ile mesleki ve sektörel tercihlerinin erkeklerle benzer olduğı senaryodur.

Vergiler, sosyal yardımlar ve sosyal güvenlik katkılarının hem temel hem de varsayımsal senaryolardaki etkilerini dikkate almak için ARIA (Eşitsizlik Değıerlendirmesi Analitik Rutini, Analytical Routine for Inequality Assessment) mikrosimülasyon çerçevesine entegre edilmiş vergi-yardımlar (tax-benefit) modülü kullanılmaktadır. Hanehalkı yardımları (benefits) (y_h^B); hanehalkı sosyal güvenlik yardımlarının (başlıca emekli ve dul yetim aylıkları (y_h^{pens}), gelir testi ile belirlenen sosyal yardım yardımları (y_h^{mtb}) ve gelir testi olmayan yardımlar (y_h^{nmtb}) toplamı olarak tanımlanmaktadır.

$$y_h^B = y_h^{pens} + y_h^{mtb} + y_h^{nmtb} \quad (2)$$

Doğrudan vergiler, kişisel gelir vergileri (y_h^{tax}) ve sosyal sigorta katkı payları (y_h^{ssc}): olarak tanımlanmaktadır:

$$y_h^T = y_h^{tax} + y_h^{ssc} \quad (3)$$

Modelde 2019 veri yılına ait parametreler kullanılmaktadır. Aile yardımlarının ve hane halkı düzeyindeki yardımların bir çiftin  yeleri arasında eşit olarak paylaşıldığı varsayılmaktadır.

Analiz, gelir üretim modelini tahmin etmek ve kullanılabilir gelir dağılımlarını simüle etmek için mikro veri gerektirmektedir. Bu analiz, Türkiye'nin 2019 Hanehalkı Bütçe Anketi'nden elde edilen güncel ve güvenilir verilere dayanmaktadır.  nceki versiyonlarla yapısal olarak uyumlu olan bu anket, hanehalkı ekonomisinin birçok boyutuna dair derinlemesine bilgi sunmaktadır. Anket, harcama alışkanlıkları, hanehalkı yapısı, hane üyelerinin demografik ve sosyoekonomik profilleri ile kullanılabilir gelir düzeylerine ilişkin ayrıntılı veriler içermektedir. Ayrıca, Türkiye'de sosyal güvenlik yardımlarının kapsamlı bir dökümünü sunması önemli bir özelliktir. Veri seti, toplamda 39.188 bireyi kapsayan 11.922 haneden elde edilen yanıtları içermektedir.

5. Toplumsal Cinsiyetin Hipotetik Simülasyonu

Erkekler ve kadınlar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarını inceleyerek, toplumsal cinsiyete dayalı gelir farkını belirleyen temel faktörler, Doorley & Keane (2024)  alışmasından uyarlanan bir toplumsal cinsiyet temelli ayrıştırma  er evesi mikrosimülasyon modeline entegre edilerek tespit edilmektedir. Toplumsal cinsiyet

farkının kapatılmasına ilişkin varsayımsal gelir dağılımlarını simüle etmek amacıyla, her bir gelir kaynağının varlığı $I(X, g, Y)$ ve düzeyi $Y(X, g, Y)$ ile iş gücü piyasası özellikleri $L(X, g, Y)$ setini tanımlayan denklemler, demografik ve eğitim özellikler arasında açıklayıcı değişken olarak toplumsal cinsiyet g'yi içermektedir. Burada X , bireysel ve hane halkına ait dışsal özelliklerden oluşan bir vektördür. Her modelde ayrıca gözlemlenemeyen farklılıkları temsil eden Y vektörü yer almaktadır. Gelir oluşum süreci, çeşitli piyasa gelir kaynaklarının hem ortaya çıkma olasılığını hem de büyüklüğünü modelleyen istatistiksel bir yapıyı ifade eder; ayrıca piyasa gelirlerinin kullanılabilir gelire dönüşümünü sağlayan vergi ve sosyal yardım kurallarının uygulanmasını da kapsar.

5.1 Ayırıştırıcılar

Analizin merkezinde, piyasa gelirlerindeki toplumsal cinsiyet farkı (Gap_M) ve kullanılabilir gelir farkı (Gap_D), yer almakta olup, bunlar şu şekilde tanımlanmaktadır:

$$Gap_M = \bar{M}_m - \bar{M}_f \quad (4)$$

$$Gap_D = \bar{D}_m - \bar{D}_f \quad (5)$$

Burada $\bar{M}_{gender=m,f}$ ve $\bar{D}_{gender=m,f}$, bir hanehalkı için erkek ve kadınların ortalama piyasa geliri ve kullanılabilir gelirini ifade etmektedir (bu sürecin ayrıntılı formülasyonu için bkz. Doorley vd., 2022). Erkekler ve kadınlar için simüle edilen piyasa geliri dağılımlarının ayrıştırması yapılarak, katılım oranları, ücret farklılıkları ve mesleki ayrışma gibi çeşitli iş gücü piyasası özelliklerin toplumsal cinsiyet gelir farkına katkıları izole edilebilmektedir. Doorley vd. (2022) tarafından tanımlandığı üzere, erkekler ve kadınlar arasındaki ortalama piyasa gelir farkı şu şekilde ifade edilebilir:

$$\bar{M}_m - \bar{M}_f = (\bar{M}_f^* - \bar{M}_f) + (\bar{M}_f^{**} - \bar{M}_f^*) + (\bar{M}_m - \bar{M}_f^{**}) \quad (6)$$

Burada, $\bar{M}_f^*$ kadınların iş gücü piyasasına katılım ve ücret yapısının erkeklerle aynı olduğu varsayımı altında karşıt gerçek piyasa gelirini temsil etmektedir. Öte yandan, $\bar{M}_f^{**}$ kadınların ayrıca erkeklerin mesleki ve sektörel dağılımlarını da paylaştığı ek varsayımı altında karşıt gerçek ortalama piyasa gelirini ifade etmektedir. $\bar{M}_f^*$ 'yi tahmin etmek için, iş gücü piyasasına katılım ve ücret modellerinden elde edilen erkeklere özgü parametre tahminleri, β_s , kadın örneklemine uygulanır ancak kadınların özgün artık değerleri korunur. Bu yöntem, kadınlar için erkek benzeri katılım ve ücret yapısını yansıtan simüle edilmiş bir karşıt gerçek piyasa geliri üretmektedir. $\bar{M}_f^{**}$ için ise, meslek ve sektör modellerinden elde edilen erkek katsayıları da bu sürece eklenerek, kadınların erkek iş gücü piyasası özellikleriyle tam uyumunu yansıtan daha kapsamlı bir karşıt gerçek gelir simülasyonu oluşturulur.

Buna göre, piyasa gelirlerindeki toplumsal cinsiyet farkı üç bileşene ayrılmaktadır: (1) ücretler ve işgücüne katılımı toplumsal cinsiyete dayalı farklılıkların etkisi, (2) meslek ve sektör dağılımlarındaki farklılıkların etkisi ve (3) erkekler ile kadınlar arasındaki diğer tüm özellik ve getiri farklılıklarını kapsayan artık bileşen. Bu artık bileşen, demografik faktörlerin etkisini, işgücü piyasasına katılım koşulunda çalışma dışı gelirlerdeki çeşitlilikleri, kendi hesabına çalışma durumunu ve çalışma saatlerindeki farklılıkları içermektedir.

Kadınlar ve erkekler arasındaki piyasadan elde edilen ortalama gelirdeki farkları (Gap_M) ile kullanılabilir gelirdeki farkları (Gap_D) karşılaştırarak, yukarıda belirtilen piyasa geliri toplumsal cinsiyet farkı üzerindeki kamu politikalarının “yumuşatma etkisi” (cushioning) etkisini hesaplayabiliriz.

$$C = Gap_M - Gap_D \quad (7)$$

C sosyal yardımların sağladığı yumuşatma etkisi (cushioning) ile vergilerin sağladığı yumuşatma etkisi (cushioning) olarak iki bileşene ayrılabilir.

$$C = (Gap_M - Gap_{D^b}) + (Gap_M - Gap_{D^t}) \quad (8)$$

6. Sonuçlar

Tablolar 1-3, toplumsal cinsiyet farkına ilişkin bazı özet istatistikleri göstermektedir. Eşdeğer harcanabilir gelir sıralamasına göre bakıldığında, erkekler ile kadınlar arasında belirgin bir istihdam oranı farkı bulunmaktadır (Tablo 1). Genel olarak erkeklerin istihdam oranı %67,9 iken kadınlarda bu oran %29,3'tür ve erkeklerin kadınlara oranı 2,3 olarak gözlemlenmektedir. Gelir arttıkça bu oranın azalması beklenir ve aslında alt gelir dilimlerinde yaklaşık 4 olan oran, üst gelir dilimlerinde 2'nin altına düşmektedir. Ancak buna rağmen, tüm gelir dilimleri boyunca fark yüksek seviyelerde kalmaktadır.

Tablo 1. Eşdeğer Harcanabilir Gelir Onluk Dilime Göre İstihdam Oranı (18 Yaş ve Üzeri)

Onluk Dilim	Kadın	Erkek	Oran
1	0,136	0,535	3,93
2	0,154	0,621	4,04
3	0,177	0,640	3,61
4	0,196	0,638	3,25
5	0,236	0,654	2,77
6	0,280	0,669	2,39
7	0,324	0,691	2,13
8	0,373	0,717	1,92
9	0,436	0,746	1,71
10	0,542	0,783	1,44
Toplam	0,293	0,679	2,32

¹ Eşdeğerlik ölçeği hanehalkı büyüklüğünün kareköküdür.

Tablo 2, erkekler ve kadınlar arasındaki eğitim farkını göstermektedir. En küçük fark üniversite düzeyindedir; 18 yaş ve üzerindeki erkeklerin %20,9'u üniversite eğitimi almışken, kadınlarda bu oran %17,8 olup, fark %18'dir. Fark, sırasıyla %28 ve %34 ile lise ve ortaokul düzeylerinde artmaktadır. Buna karşılık, sadece ilkököl veya daha düşük eğitim alan kadınların oranı %49,3 iken, erkeklerde bu oran %36'dır. Çalışanlar arasında ise erkekler ve kadınlar arasında %34'lük bir fark bulunmaktadır; bu fark, lise mezunu erkeklerde %51 ile en yüksek, ilkököl mezunu erkeklerde ise %15 ile en düşüktür.

Tablo 2. Eğitim Düzeyi ve Ücretlere Göre Cinsiyet Farklılıkları

Eğitim Farkı	Eğitim Düzeyine Göre Pay			Eğitim Düzeyine Göre Ortalama İşgücü Geliri		
	Kadın	Erkek	Oran	Kadın	Erkek	Oran
İlkokul ve Hiç Yok	0,493	0,360	0,73	30.632	35.110	1,15
Ortaokul	0,149	0,201	1,34	25.059	34.618	1,38
Lise	0,180	0,231	1,28	30.062	45.296	1,51
Üniversite	0,178	0,209	1,18	60.795	82.633	1,36
Total	1,000	1,000	1,00	36.007	48.355	1,34

Erkekler ve kadınlar arasında önemli bir endüstriyel yapı farkı (Tablo 3) ve mesleki yapı farkı (Tablo 3) bulunmaktadır. Erkeklerde en yüksek istihdam payı perakende ve toptan satış (4) ve sanayi (2) sektörlerinde olup tüm erkek istihdamının %50'sinden fazlasını oluştururken, kadınlarda sosyal ve sağlık hizmetleri (7) ile perakende ve toptan satış (4) sektörleri istihdamın %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. İnşaat (3) hem istihdam payı hem de ücret farkı açısından erkekler için en büyük farklılığa sahipken, sosyal ve sağlık hizmetleri (7) kadınlar için en büyük farklılığa sahiptir. Sosyal ve sağlık

hizmetlerinde erkeklerin payı düşük olmasına rağmen, cinsiyetler arası ücret farkı %30'dur. Sanayi (2) sektöründe ise tam tersi bir durum söz konusudur ve her iki durumda da erkeklerin ve kadınların her iki sektörde de daha fazla yönetici rolüne sahip olmasıyla tutarlıdır. Kadınların ve erkeklerin sektörde çalışma oranları birbirine oldukça yakın, hatta kadınların oranı biraz daha yüksek (%5,3 ve %4,7). Tarım sektöründe (1) cinsiyet dengesinin nispeten sağlandığını gösteriyor. Kadınların ortalama aldığı ücret, erkeklerin ortalamasından biraz daha yüksek (yaklaşık %12 fazla), genelde erkeklerin ücretinin daha yüksek olduğu geleneksel sektörlerin dışındadır.

Tablo 3. Endüstriyel İstihdam ve Ücretlerde Cinsiyet Farklılıkları

Endüstri	Sanayi Yapısına Göre Paylar			Sanayi Yapısına Göre Ortalama İşgücü Geliri		
	Kadın	Erkek	Oran	Kadın	Erkek	Oran
1	0,053	0,047	0,89	36.255	32.015	0,88
2	0,193	0,242	1,26	49.157	46.686	0,95
3	0,008	0,088	10,84	28.237	36.913	1,31
4	0,212	0,317	1,50	47.720	49.123	1,03
5	0,123	0,100	0,81	63.008	65.564	1,04
6	0,058	0,097	1,66	82.399	72.120	0,88
7	0,302	0,071	0,23	64.739	84.171	1,30
8	0,051	0,038	0,74	64.734	44.739	0,69

Erkekler ve kadınlar arasında meslekler açısından da önemli farklılıklar bulunmaktadır (Tablo 4). Erkekler mesleki sınıflandırmanın her iki ucunda da yöneticiler ile satış ve operatör çalışanları arasında daha yüksek bir paya sahiptir. Erkekler vasıflı mesleklerde en yüksek paya sahiptir. Öte yandan kadınlar vasıflı meslekler ve profesyoneller arasında en yüksek paya ve en yüksek farklılığa sahiptir. Tek tek meslekler için ücret farkı en fazla %15 olmak üzere nispeten küçüktür, bu da genel ücret farkının büyük kısmının mesleki segmentasyondan kaynaklandığını göstermektedir.

Tablo 4. Meslek Grubu İstihdamı ve Ücretlerde Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları

Meslek Grubu	Meslek Grubu Payı			Ortalama İşgücü Geliri		
	Kadın	Erkek	Oran	Kadın	Erkek	Oran
1 Yöneticiler, müdürler ve üst düzey görevliler	0,040	0,081	2,04	24.510	27.232	1,11
2 Profesyonel meslekler	0,230	0,106	0,46	121.050	111.897	0,92
3 Yardımcı profesyonel meslekler	0,069	0,072	1,05	87.694	99.901	1,14
4 Büro ve sekreterlik işleri	0,101	0,063	0,63	60.940	63.038	1,03
5 Nitelikli meslekler (zanaat vb.)	0,270	0,217	0,81	44.142	45.977	1,04
6 Bakım ve diğer hizmet meslekleri	0,016	0,034	2,05	44.247	44.970	1,02
7 Satış ve müşteri hizmetleri	0,055	0,176	3,19	30.500	35.008	1,15
8 Operatörler (makine, tesis, süreç)	0,038	0,130	3,47	50.725	36.305	0,72

6.1. Regresyon Katsayıları

Bu bölümde simülasyonlarda elde edilen regresyon katsayıları rapor edilmektedir. Tablo 5 sırasıyla işteki durum ve bir yardıma sahip olma katsayılarını göstermektedir. Lise eğitimi dışında, işteki durum denklemindeki tüm katsayılar arasında %5 düzeyinde anlamlı bir fark vardır. Sabit, erkekler için önemli ölçüde daha yüksektir, bu da gözlemlenen özelliklerden bağımsız olarak erkeklerin kadınlardan daha yüksek bir istihdam oranına sahip olduğunu göstermektedir. Kadınlar için üniversite eğitiminin katsayısı daha yüksektir, bu da kadınların istihdam açısından eğitime erkeklerden daha yüksek bir getiri sağladığını göstermektedir. Ancak, Türkiye'deki eve ekmek getiren erkek modeliyle tutarlı olarak, evli ve daha fazla çocuk sahibi erkekler daha yüksek

istihdama sahipken, kadınlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde tersi bir etkiye sahiptir. Sağlık durumunun kötü olmasının istihdam üzerinde erkeklerde kadınlara kıyasla daha büyük bir olumsuz etkisi vardır.

Yardım alma konusunda, erkekler ve kadınlar arasında anlamlı olmayan tek faktör lise mezuniyetidir. Diğer tüm katsayılar istatistiksel olarak farklıdır. Üniversite eğitimi almış erkek ve kadınların sosyal yardım alma olasılığı daha düşüktür, ancak erkeklerin kadınlardan daha düşüktür. Evli kadınların yardım alma olasılığı daha düşüktür. Yardım makbuzu yaşla birlikte artmaktadır, ancak kadınlar için daha yüksek oranda ölüm yardımı almaları nedeniyle bu artış daha büyüktür. Hem erkekler hem de kadınlar için sağlık durumunun kötü olması, özellikle erkekler için daha yüksek bir yardım alma oranına sahiptir.

Tablo 5. Logit Regresyon Modeli

	Erkek (Çalışan)	Kadın (Çalışan)	Erkek (Yardım Alan)	Kadın (Yardım Alan)
Üniversite	0,342 (0,047)	0,660 (0,042)	-0,918 (0,079)	-0,649 (0,085)
Lise	-0,066 (0,044)	-0,128 (0,042)	-0,336 (0,062)	-0,365 (0,078)
Çocuk Sayısı	0,039 (0,019)	-0,199 (0,019)	0,017 (0,024)	0,207 (0,029)
Evli	2,090 (0,072)	-0,041 (0,047)	0,013 (0,083)	-3,650 (0,081)
Yaş	-0,086 (0,002)	-0,040 (0,002)	0,035 (0,002)	0,078 (0,002)
Kötü Sağlık	-1,905 (0,107)	-1,301 (0,150)	0,998 (0,086)	0,750 (0,111)
Sabit	2,928 (0,085)	0,780 (0,081)	-3,467 (0,120)	-3,951 (0,138)

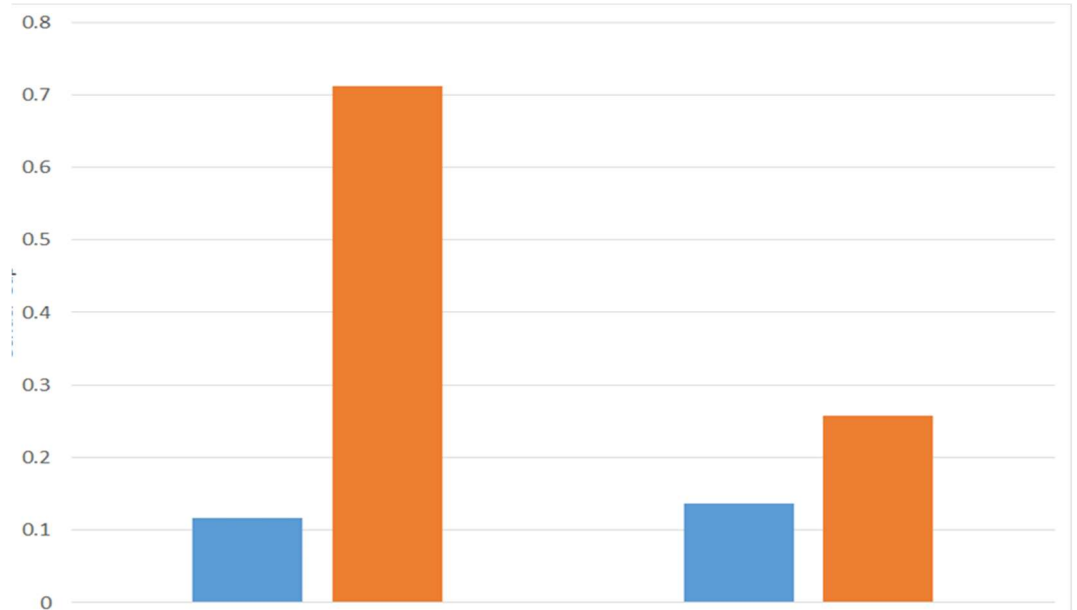
¹ Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Tablo 6 gelir değişkenleri için regresyon katsayılarını açıklamaktadır. Logit modellerinde olduğu gibi, katsayılar genellikle erkekler ve kadınlar için istatistiksel olarak farklıdır. İstihdam geliri, sermaye geliri ve sosyal yardımlar için üniversite eğitiminin getirisi kadınlar için erkeklerden daha yüksektir, ancak serbest meslek geliri için bunun tersi geçerlidir. Ancak istihdam ve serbest meslek geliri için orta öğretimin getirisi daha düşük seviyelere göre erkekler için kadınlara göre önemli ölçüde farklı değildir. Genel olarak, eğitim koşullandırıldığında yaş eğimi erkeklerden ziyade kadınlar için daha dik olurken, evlilik "primi" erkekler için daha yüksektir. Genel olarak kötü sağlığın etkisi erkekler için kadınlardan daha olumsuzdur.

Tablo 6. Gelir Regresyon Modeli

	Erkek (Kazanılan Maaş)	Kadın (Kazanılan Maaş)	Erkek (Kendi İşinden Kazanılan Gelir)	Kadın (Kendi İşinden Kazanılan Gelir)	Erkek (Sermaye Geliri)	Kadın (Sermaye Geliri)	Erkek (Yardımlar)	Kadın (Yardımlar)
Üniversite	0,725 (0,024)	1,196 (0,044)	0,415 (0,077)	0,947 (0,227)	0,324 (0,029)	0,417 (0,069)	0,114 (0,096)	0,114 (0,050)
Lise	0,072 (0,022)	0,046 (0,043)	0,279 (0,070)	0,383 (0,205)	0,158 (0,028)	0,275 (0,069)	0,153 (0,074)	0,153 (0,044)
Çocuk Sayısı	-0,014 (0,009)	-0,055 (0,021)	0,100 (0,032)	-0,028 (0,106)	-0,009 (0,016)	-0,207 (0,050)	-0,006 (0,027)	-0,006 (0,016)
Evli	0,662 (0,031)	0,154 (0,049)	0,264 (0,113)	-0,384 (0,244)	0,236 (0,048)	-0,004 (0,069)	-0,468 (0,097)	-0,468 (0,052)
Yaş	0,001 (0,001)	0,007 (0,002)	-0,007 (0,003)	0,015 (0,010)	0,016 (0,001)	0,028 (0,003)	0,000 (0,003)	0,000 (0,001)
Kötü Sağlık	-0,480 (0,085)	-0,381 (0,179)	-0,697 (0,293)	-0,489 (0,980)	-0,141 (0,047)	-0,184 (0,124)	0,935 (0,091)	0,935 (0,050)
Sabit	9,359 (0,044)	8,745 (0,093)	10,044 (0,168)	7,828 (0,543)	8,927 (0,095)	8,069 (0,220)	8,031 (0,150)	8,031 (0,087)

¹ Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir.

Şekil 1. Kadınların erkeklerle benzer piyasa deneyimine sahip olmaları durumunda geliri (Y eksenindeki rakamlar cinsiyet farkını, X eksenindeki mavi barlar kadınların çalışma saatini, turuncu barlar piyasa gelirini göstermektedir. Ayarlanmış (adjusted) kadın ifadesi sağdaki iki barı temsil etmektedir, kadınlar için işgücü piyasası ve gelir özelliklerinin erkeklermiş gibi simüle edilmesi anlamına gelir. Eğitim düzeyi ayarlamaya dahil edilmemiştir. Bu şekil çalışan kadınlar için geçerlidir.)

Şekil 1’de cinsiyete dayalı piyasa gelir farkının ortadan kaldırılması simüle edilirken, benzer özelliklere sahip kadınların erkeklerle aynı piyasa deneyimlerine sahip olmaları durumunda gelirlerinin nasıl olacağı üzerindeki etkiler değerlendirilmektedir. Bu analiz, kadınlar için erkeklere ait regresyon denklemlerinin uygulanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu, Şekil 1’deki “ayarlanmış (adjusted)” satırlara karşılık gelmektedir. Piyasa gelirine ilişkin cinsiyet farkı %71,2 seviyesindedir. Ancak, istihdamda olan bireyler

için erkekler ve kadınlar arasında işgücü arzı veya çalışılan saatler bakımından büyük bir fark bulunmamaktadır (%11,6). Bu da piyasa gelirindeki farkın büyük ölçüde yukarıda belirtilen istihdam ve ücret oranı farklılıklarından kaynaklandığını, işgücü arzından ise daha az etkilendiğini göstermektedir. Brüt gelirde sosyal yardımların “yumuşatma (cushioning) etkisi”, cinsiyet farkını %2’den daha az bir oranda azaltmakta olup, bu durum Türkiye’de sosyal yardımların büyük ölçüde önceki işgücü piyasası deneyimlerine bağlı olmasıyla açıklanabilir. Öte yandan, artan oranlı gelir vergisi ve sosyal transferlerin yumuşatma etkisi farkı ek olarak %1,6 oranında kapatmaktadır. Dolayısıyla, cinsiyet farkı büyük ölçüde piyasa süreçlerinden kaynaklanmaktadır.

7. Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışmada Türkiye’deki cinsiyete dayalı gelir farkı incelenmektedir. Ülkeye ilişkin geniş ve çeşitli bir literatürden yola çıkarak, istihdam farkı (Gedikli, 2014, 2015; Yenilmez, 2019; Tore, 2022; Akyol & Yılmaz, 2024), ücret farkı (Kara, 2000) ve mesleki ayrışma temelli farklar (Gedikli, 2020; Rios-Avila vd., 2025; Akarsu vd., 2024) gibi cinsiyet farkının farklı boyutlarını ele alan önceki çalışmalar dikkate alınarak, yalnızca istihdam ve ücret gelirleri değil; aynı zamanda daha geniş anlamda piyasa geliri, istihdam geliri ve işgücü piyasası yapısı açısından da bütüncül bir fark analizi geliştirilerek literatüre katkı sunulmaktadır.

Vergi-transfer sistemi de cinsiyet gelir farkı üzerinde etkili olabileceğinden, brüt gelir düzeyinde farkın değerlendirilmesine ek olarak, sosyal yardımları içerecek biçimde gelir vergisi ve sosyal güvenlik katkıları dikkate alınarak harcanabilir gelir düzeyinde de bir değerlendirme yapılmaktadır.

Yöntemsel açıdan bu çalışmada, Doorley & Keane (2020) tarafından geliştirilen bir mikrosimülasyon modelleme yaklaşımı kullanılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye için geliştirilmiş olan ve ülkenin vergi ve transfer sistemini modelleyen ARIA vergi-transfer modeli ile piyasa gelir yapısını modelleyen bir gelir üretim modeli birleştirilmiştir. Analizin temelinde, piyasa kaynaklı cinsiyet eşitsizliklerinin bulunmadığı varsayımsal bir senaryo altında kadınların işgücü piyasası özelliklerinin ve buna bağlı piyasa, brüt ve harcanabilir gelirlerinin nasıl olacağına dair bir değerlendirme yer almaktadır. Bu değerlendirme, geliştirilen modeller aracılığıyla gerçekleştirilen karşı olgusal (counterfactual) bir simülasyonla yapılmıştır.

Gedikli (2020) ile tutarlı biçimde, Türkiye’de cinsiyet temelli bir ücret farkı olduğu görülmektedir; ancak bu farkın önemli ölçüde mesleki ayrışmadan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. İstihdam ve piyasa gelir farkları bir arada değerlendirildiğinde, toplam cinsiyet farkı %71 olarak hesaplanmaktadır. Bu fark, vergi ve sosyal yardımlar dikkate alındığında %67,5’e kadar düşmektedir. Türkiye’de sosyal güvenlik emeklilikleri bağlamında çoğu sosyal yardıma hak kazanma koşulunun geçmiş işgücü piyasası katılımına bağlı olması nedeniyle, dul ve yetim aylıkları, sosyal yardımlar (Kılıç, 2008; Elveren & Hsu, 2007; Tezgel & Gökbayrak, 2013; Başlevent, 2016) ve artan oranlı gelir vergisi gibi vergi-transfer sisteminin yeniden dağıtımçı unsurları cinsiyet farkını azaltmaktadır. Bu bulgu, Doorley & Keane (2024) tarafından elde edilen sonuçlarla da uyumludur. Ancak bu azalma oldukça sınırlıdır ve bu durum İspanya, Portekiz ve Kıbrıs gibi Güney Avrupa refah rejimleriyle benzerlik göstermektedir; Yunanistan ve İtalya’da ise bu etki daha güçlüdür. Dolayısıyla, Türkiye’de cinsiyet temelli gelir farkı büyük ölçüde piyasa süreçlerinden kaynaklanmaktadır.

Bu çalışma Türkiye’de bu denli yüksek düzeyde bir cinsiyet farkının yol açtığı ekonomik ve toplumsal sorunlara dikkat çekmekte; aynı zamanda bu farkın azaltılmasına yönelik daha güçlü önlemler alınmasının, ekonomik çıktılarda iyileşme, toplumsal uyumun güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ilerletilmesi açısından önemli fırsatlar sunduğunu ortaya koymaktadır. Dünya Ekonomik Forumu’nun Cinsiyet Uçurumu Raporu’nda da vurgulandığı üzere, Türkiye özellikle işgücü piyasası bağlamında önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Gedikli’nin (2015) de ifade ettiği gibi, bu farkın azaltılması kadınların istihdama katılımı, mesleki ayrışma ve daha güvencesiz, kayıt dışı sektörlerdeki temsiliyetleri gibi alanlarda geleneksel ve muhafazakâr toplumsal

normlarda köklü bir dönüşümü gerektirmektedir. Bu çalışmada 'muhafazakârlık', siyasal yönelimden çok, ataerkil düzeni ve geleneksel cinsiyet rolleriyle aile/namus merkezli normların sürekliliğini anlatmak için kullanılmaktadır. Eğitim düzeyinde kaydedilen hızlı ilerlemenin bu dönüşüme katkı sağlayacağı öngörülse de mevcut yapısal zorlukların devam ettiği açıktır. Bu mevcut yapısal zorluklar; bakım altyapısındaki yetersizlikler, kayıt dışı ve güvencesiz istihdamın yaygınlığı, yatay/dikey mesleki ayrışma, işe alım-terfi süreçlerindeki önyargılar ve ücret/terfi şeffaflığı eksikliği; bunlara eşlik eden bölgesel eşitsizlikler, ulaşım ve güvenlik sorunları ile düşük sendikal kapsama, eğitim kazanımlarının emek piyasasına tam tercümesini sınırlamaktadır. Bu engeller yalnızca ekonomik-kurumsal kısıtlardan ibaret değildir; aynı zamanda ataerkil toplumsal cinsiyet rejiminin yeniden ürettiği erkek geçim sağlayıcı modeli, bakım yükünün kadınlarda yoğunlaşması ve hareketliliği sınırlayan normlar tarafından pekiştirilmektedir. Dolayısıyla, eğitimdeki ilerlemenin istihdama ve uzun vadeli gelir hareketliliğine kalıcı yansımaları, bakım ve sosyal politika altyapısının güçlendirilmesi, kayıt dışılığın azaltılması ve ücret/terfi şeffaflığı ile ayrımcılıkla mücadele mekanizmalarının kurumsallaştırılmasına bağlıdır.

Kaynakça

- Abramovsky, L., & Selwaness, I. N. (2023). Fiscal policy and gender income inequality: The role of taxes and social spending. ODI Report, Overseas Development Institute (ODI), London
- Acet Dönmez, G., & Eriş Dereli, B. (2024). A study on multidimensional poverty in Türkiye from a regional perspective. *Ekonomi-tek*, 13(1), 49-83.
- Akarsu, M. Z., Gharehgozli, O., & Atal, V. (2024). An investigation of income and wage inequality in Turkey using burgernomics. *Eastern European Economics*, 62(3), 340-360.
- Akıncı, M., Öztürk, H., Arıkan, E. S., Demir, M., Yıldız, M., Türkoğlu, B., & Yıldırım, F. (2024, September). Narrative research on the capabilities of widows receiving social cash transfer. *Women's Studies International Forum* (Vol. 106, p. 102958). Pergamon.
- Aktas, S. G., Kumtepe, E. G., Kantar, Y. M., Ulukan, I. C., Aydin, S., Aksoy, T., & Er, F. (2019). Improving gender equality in higher education in Turkey. *Applied Spatial Analysis and Policy*, 12, 167-189.
- Akyol, P., & Yılmaz, Z. (2024). Effects of grandmothers' proximity on mothers' labour force participation. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 86(5), 1122-1162.
- Alat, Z., & Alat, K. (2011). A qualitative study of parental resistance to girls' schooling. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(3), 1369-1373.
- Alon, T. M., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality. *NBER Working Paper No. 26947*.
- Alon, T., Coskun, S., Doepke, M., Koll, D., & Tertile, M. (2021). From Mancession to Shecession: Women's employment in regular and pandemic recessions. *IZA DP No. 14223*.
- Aslan, G. (2020). Gender poverty gap in Turkey. *FORCE: Focus on Research in Contemporary Economics*, 1(2), 85-102.
- Avram, S., & Popova, D. (2024). Peering into the black box: Using microsimulation methods to evaluate the gendered impact of taxes and transfers. *A research agenda for financial resources within the household* (79-93). Edward Elgar Publishing.
- Avram, S., Doorley, K., Keane, C., & Popova, D. (2025). How has gender income inequality in Ireland and the UK changed and why?. CeMPA Working Paper Series. CeMPA WP 6/25
- Barrett, M., Doorley, K., Redmond, P., & Roantree, B. (2022). How has the gender earnings gap in Ireland changed in thirty years?. *Social Sciences*, 11(8), 367.
- Başlevent, C. (2016, June). Social transfers and income inequality in Turkey: how important is the gender dimension?. *Working Papers 1013, Economic Research Forum*.
- Beton Kalmaz, D. (2022) Female labour force participation and economic growth in Turkey. *Politics, economy, security issues hidden under the carpet of Mediterranean* (141-156).

- Bogardus, T. (2020). Evaluating arguments for the sex/gender distinction. *Philosophia*, 48(3), 873–892. <https://doi.org/10.1007/s11406-019-00157-6>
- Browne, J. (2011). The impact of tax and benefit reforms by sex: Some simple analysis. *Institute for Fiscal Studies*.
- Browning, M., Bourguignon, F., Chiappori, P.-A., & Lechene, V. (1994). Incomes and outcomes: A structural model of intrahousehold allocation. *Journal of Political Economy*, 102, 1067–1096.
- Browning, M., Chiappori, P.-A., & Lechene, V. (2010, June). Distributional effects in household models: Separate spheres and income pooling. *The Economic Journal*, 120, 786–799.
- Can, Z. G., & O'Donoghue, C. (2025). The poverty effectiveness of social security benefits in Türkiye. IZA DP No. 17890. Institute for Labor Economics Discussion Paper Series
- Caner, A., Guven, C., Okten, C., & Sakalli, S. O. (2016). Gender roles and the education gender gap in Turkey. *Social Indicators Research*, 129, 1231–1254.
- Cantillon, S., & Nolan, B. (2001). Poverty within households: Measuring gender differences using nonmonetary indicators. *Feminist Economics*, 7(1), 5–23.
- Černiauskas, N., Sologon, D. M., O'Donoghue, C., & Tarasonis, L. (2022). Income inequality and redistribution in Lithuania: The role of policy, labor market, income, and demographics. *Review of Income and Wealth*, 68, S131–S166.
- Cin, F. M., Gümüş, S., & Weiss, F. (2021). Women's empowerment in the period of the rapid expansion of higher education in Turkey: Developments and paradoxes of gender equality in the labour market. *Higher Education*, 81(1), 31–50.
- Cuberes, D., & Teignier, M. (2016). Aggregate effects of gender gaps in the labor market: A quantitative estimate. *Journal of human capital*, 10(1), 1–32.
- Deza, M. C., Rubio, T. A. G., Preciado, D. G., Jara, H. X., & Guerrero, D. A. R. (2024). Assessing the effect of fiscal policies on the gender income gap in Central America, Panama and the Dominican Republic.
- Doorley, K., & Keane, C. (2020). Tax-benefit systems and the gender gap in income. *IZA Discussion Papers*.
- Doorley, K., & Keane, C. (2024). Tax-benefit systems and the gender gap in income. *The Journal of Economic Inequality*, 22(2), 285–309.
- Doorley, K., O'Donoghue, C., & Sologon, D. M. (2022). The gender gap in income and the Covid-19 pandemic in Ireland. *Social Sciences*, 11(7), 311.
- Downes, R., & Nicol, S. (2020). Designing and implementing gender budgeting—a path to action. *OECD Journal on Budgeting*, 20(2).
- Elveren, A. Y., & Hsu, S. (2007). *Gender gaps in the individual pension system in Turkey* (No. 2007-06). Working paper.
- Gasior, K., Avram, S., & Popova, D. (2024). *Outside the box? Women's individual poverty risk in the EU and the role of labour market characteristics and tax-benefit policies* (No. 2024-2). ISER Working Paper Series.
- Gedikli, C. (2014, August). Female labour supply in Turkey: Do traditional gender roles matter. *33rd IARIW General Conference* (1–47).
- Gedikli, C. (2015). *Barriers to women's employment and the extent of gender inequality in the labour market in Turkey*. Doctoral dissertation, University of East Anglia.
- Gedikli, C. (2020). Occupational gender segregation in Turkey: The vertical and horizontal dimensions. *Journal of Family and Economic Issues*, 41(1), 121–139.
- Ghosh, T., & Ramanayake, S. S. (2021). The macroeconomics of gender equality. *International Journal of Finance & Economics*, 26(2), 1955–1977.
- Green, R. (2010). Robert Stoller's sex and gender: 40 years on. *Archives of Sexual Behavior*, 39(6), 1457–1465. <https://doi.org/10.1007/s10508-010-9665-5>
- Guzel, G., & Uzungoz, M. (2017). Gender inequality in Turkey: A regional analysis. *International Association of Social Science Research*, 455–60.
- Haslanger, S. (2000). Gender and race: (What) are they? (What) do we want them to be?. *Noûs*, 34(1), 31–55. <https://doi.org/10.1111/0029-4624.00201>
- Juhn, C., Murphy, K. M., & Pierce, B. (1993). Wage inequality and the rise in returns to skill. *Journal of political Economy*, 101(3), 410–442.
- Kabeer, N., Razavi, S., & van der Meulen Rodgers, Y. (2021). Feminist economic perspectives on the COVID-19 pandemic. *Feminist Economics*, 27(1–2), 1–29.

- Kagnicioglu, D. (2017). The role of women in working life in Turkey. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 226(1), 349-358.
- Kara, O. (2006). Occupational gender wage discrimination in Turkey. *Journal of Economic Studies*, 33(2), 130-143.
- Kılıç, A. (2008). The gender dimension of social policy reform in Turkey: Towards equal citizenship?. *Social Policy & Administration*, 42(5), 487-503.
- Krueger, D., Perri, F., Pistaferri, L., & Violante, G. L. (2010). Cross-sectional facts for macroeconomists. *Review of Economic dynamics*, 13(1), 1-14.
- Lorber, J. (1994). *Paradoxes of gender*. Yale University Press. Colorado Mountain College
- Money, J. (1955). Hermaphroditism, gender and precocity in hyperadrenocorticism: Psychologic findings. *Bulletin of the Johns Hopkins Hospital*, 96, 253-264.
- Money, J., & Ehrhardt, A. A. (1972). *Man & woman, boy & girl: The differentiation and dimorphism of gender identity from conception to maturity*. Johns Hopkins University Press.
- Nicholson, L. (1994). Interpreting gender. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 20(1), 79-105. <https://doi.org/10.1086/494955> journals.uchicago.edu
- O'Donoghue, C. (2021). *Practical microsimulation modelling*. Oxford University Press.
- O'Donoghue, C., & Sutherland, H. (1998). *Accounting for the family: the treatment of marriage and children in European income tax systems* (Vol. 65). Florence: UNICEF International Child Development Centre.
- O'Donoghue, C., & Sutherland, H. (1999). Accounting for the family in European income tax systems. *Cambridge Journal of Economics*, 23(5), 565-598.
- Redmond, P., & McGuinness, S. (2019). The gender wage gap in Europe: Job preferences, gender convergence and distributional effects. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 564-587.
- Richards-Melamdir, M. (2021). *Can progressive taxation address gender inequality in income? Cross-national evidence of gender differences in income tax payment patterns and post-tax income* (No. 816). LIS Working Paper Series.
- Rios-Avila, F., Özekin, A., & Komuryakan, F. (2025). Glass ceiling, sticky floor, or both? Public and private sector differences in Türkiye. *Metroeconomica*, 76(1), 122-161.
- Rubin, G. (1975). The traffic in women: Notes on the "political economy" of sex. R. R. Reiter (Ed.), *Toward an anthropology of women* (157-210). Monthly Review Press.
- Schechtl, M. (2023). The taxation of families: How gendered (de) familialization tax policies modify horizontal income inequality. *Journal of Social Policy*, 52(1), 63-84.
- Seguino, S. (2019). Macroeconomic policy tools to finance gender equality. *Development Policy Review*, 37(4), 504-525.
- Seguino, S. (2020). Engendering macroeconomic theory and policy. *Feminist Economics*, 26(2), 27-61.
- Sologon, D. M., Doorley, K., & O'Donoghue, C. (2023). Drivers of income inequality: what can we learn using microsimulation?. *Handbook of labor, human resources and population economics*, 1-37.
- Sologon, D. M., Doorley, K., O'Donoghue, C., & Peluso, E. (2024). *The gendered nature of the cost-of-living crisis in Europe* (No. 16820). IZA Discussion Papers.
- Stoller, R. J. (1968). *Sex and gender: On the development of masculinity and femininity*.
- Stotsky, J. (2016). Gender budgeting: Fiscal context and current outcomes. *IMF Working Paper 16/149*.
- Stotsky, Janet G., Gender and its Relevance to Macroeconomic Policy: A Survey (October 2006). IMF Working Paper No. 06/233, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=941295>
- Tamkoç, M. N., & Torul, O. (2020). Cross-sectional facts for macroeconomists: wage, income and consumption inequality in Turkey. *The Journal of Economic Inequality*, 18(2), 239-259.
- Tansel, A., & N. D. Gungor. (1997). The educational attainment of Turkey's labor force: A comparison across provinces and over time. *METU Studies in Development* 24(4), 531-47.
- Tezgel, O., & Gökbayrak, Ş. (2013). The effects of gender inequalities in the labor market and the social security system on women's social inclusion in Turkey. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 15(4).
- Tore, İ. (2022). Gender diversity on boards of directors in joint-stock corporations in Turkey: Combining hard and soft law. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1765-1794. <https://doi.org/10.32957/hacettepehdf.1165177>

Yenilmez, M. İ. (2019). Gender inequality in labor force participation in Turkey: Closing the Gender Gap?. *Journal of Management and Economics Research*, 17(3), 40-51.

Yilmaz, O. (2018). Female autonomy, social norms and intimate partner violence against women in Turkey. *The Journal of Development Studies*, 54(8), 1321-1337.

Çıkar Çatışması: Yoktur.

Finansal Destek: Yoktur.

Etik Onay: Yoktur.

Yazar Katkısı: Zeynep Gizem CAN (%100)

Conflict of Interest: None.

Funding: None.

Ethical Approval: None.

Author Contributions: Zeynep Gizem CAN (100%)

Understanding the Distributional Characteristics of the Gender Net Income Gap in Türkiye

Zeynep Gizem Can

Extended Abstract

Gender inequality remains a complex and multidimensional issue with profound implications across a broad spectrum of societal domains, including political representation, economic participation, public policy, and everyday social life. In Türkiye, persistent gender disparities continue to shape the opportunities and life outcomes of women, despite progress in areas such as legal rights and educational attainment. The country's ranking of 129th out of 146 in the 2023 Global Gender Gap Index (World Economic Forum, 2023) signals not only slow progress but also the entrenchment of gender-based disadvantages, especially in the spheres of economic participation and political empowerment. These persistent disparities necessitate comprehensive, data-driven analyses that unpack the structural and cultural forces behind gender inequality and evaluate the efficacy of public policy interventions intended to reduce them.

Drawing on a growing body of research on gender inequality in Türkiye, especially within the context of labor market outcomes and income disparities (Gedikli, 2014, 2015; Akyol & Yılmaz, 2024), this study offers a novel contribution by examining the gender gap in net income. The analysis moves beyond traditional measures of wage inequality to account for both market outcomes such as labor force participation, wage structures, occupational segregation, and the redistributive effects of fiscal policies, including taxation and social transfers. By integrating these dimensions, the study seeks to provide a comprehensive picture of how economic and policy systems interact to produce and sustain income inequality between men and women.

Women in Türkiye continue to face significant disadvantages in the labor market. They are disproportionately employed in precarious, low-wage, and informal jobs, often without social security coverage or stable income. In addition to their weaker position in paid employment, women also shoulder the majority of unpaid domestic and care responsibilities, a burden that not only limits their labor market participation but also reinforces long-term income insecurity (Alon et al., 2020). These vulnerabilities are magnified during times of economic crisis or systemic disruption. For instance, during the COVID-19 pandemic, women in Türkiye experienced greater job and income losses, largely because they were overrepresented in both hard-hit (e.g., tourism, services) and essential sectors (e.g., health care, retail) (Doorley et al., 2022; Adams-Prassl et al., 2020). International evidence supports these findings, suggesting that women globally are at greater risk of permanent job displacement and downward mobility in crisis contexts (Dang & Nguyen, 2021; Alon et al., 2021).

While much of the existing literature has emphasized employment and wage inequality (Kara, 2000; Yenilmez, 2019), recent research is increasingly attentive to the ways in which public policies either reinforce or reduce gendered income gaps. Policies such as progressive taxation, means-tested transfers, and universal benefits can potentially counterbalance labor market inequalities, while contributory systems like pensions and unemployment insurance often replicate market-based disadvantages by tying eligibility and benefit levels to formal, continuous employment—an area where women are structurally disadvantaged (Başlevent, 2016). Consequently, gender-responsive budgeting and distributional analysis of fiscal policy have emerged as key tools to assess the equity implications of government spending and taxation (Stotsky, 2016; Abramovsky & Selwaness, 2023).

Türkiye represents a particularly instructive case due to its entrenched gender gaps in labor force participation, limited redistribution through public policy, and recent political reversals. The country's withdrawal from the Istanbul Convention and stagnation in women's rights legislation have been widely interpreted as signs of backsliding on gender equality. Türkiye ranks especially low in the Economic Participation and Opportunity subindex (133rd), and recent trends indicate further deterioration in women's access to formal labor market opportunities. These developments highlight the importance of examining not only labor market structures but also the political and institutional landscape shaping gendered economic outcomes.

This study adopts a microsimulation approach to investigate the net gender income gap in Türkiye by integrating two core components: an income generation model (IGM) that estimates labor market behaviors, and a tax-benefit model (ARIA) that simulates fiscal redistribution through taxes and transfers. Inspired by methodologies developed by

Doorley & Keane (2024) and systematized in Sologon et al. (2023), the microsimulation framework enables the creation of counterfactual scenarios in which market-based gender disparities, such as differences in wages and occupational choices, are hypothetically removed. This approach allows for a nuanced analysis of how fiscal systems perform under more equitable labor market conditions and to what extent they can compensate for gendered inequalities.

Empirical findings from the simulation highlight a stark 71% gender gap in market income, driven primarily by disparities in employment rates, occupational segregation, and wage structures. When taxes and social transfers are applied through the tax-benefit model, this gap is reduced to 67.5%, indicating that Türkiye's fiscal system provides only modest redistribution. The largest contributor to the market income gap is employment inequality: men's employment rate is more than twice that of women. Occupational segregation, where women are concentrated in lower-paying, less secure sectors, explains about 38% of the wage differential. Additionally, education-based disparities persist, particularly among older cohorts and in more conservative regions.

An important finding is the limited redistributive effect of Türkiye's fiscal policies. The reduction of the income gap by only 3.5 percentage points suggests that the tax and transfer system lacks the necessary scope, progressivity, and inclusiveness to alleviate gender-based disparities significantly. One reason for this weak impact is that many social benefits are linked to past employment, disproportionately excluding women who engage in informal work or experience interruptions in their careers due to caregiving responsibilities. This creates a feedback loop in which women's unpaid labor is vital to the functioning of households, and the economy goes unrecognized and uncompensated in formal redistribution mechanisms.

The persistence of gender inequality in Türkiye is thus a result of interlocking cultural, structural, and institutional factors. Traditional gender roles and societal expectations around women's primary responsibilities for home and family life continue to limit their full economic participation. Structural constraints such as the lack of affordable, accessible childcare and flexible work arrangements exacerbate these barriers. Meanwhile, institutional biases embedded in welfare and pension systems reinforce labor market inequalities by penalizing those with non-linear or informal work histories and characteristics more commonly associated with women's labor market experiences.

To address these multifaceted challenges, the study recommends a series of targeted policy interventions. First, increasing female labor force participation requires public investment in affordable childcare, parental leave, and flexible work options, including remote work opportunities. Second, reducing occupational segregation will necessitate long-term strategies to support women's access to high-growth and traditionally male-dominated sectors such as science, technology, engineering, and mathematics (STEM). These may include educational incentives, mentoring programs, and the enforcement of anti-discrimination laws. Third, fiscal policies must be restructured to recognize unpaid care work in pension and social insurance systems and to expand social protection coverage for informal workers. Finally, long-term cultural change is essential and can be fostered through public awareness campaigns, education reforms that promote gender equality from an early age, and stronger enforcement of gender equity standards across institutions.

In conclusion, Türkiye's gender income gap is not simply a reflection of labor market outcomes, but rather the result of deeply entrenched inequalities that span across social norms, institutional design, and public policy. While educational gains have helped narrow some gaps, they are insufficient in the face of persistent barriers to formal employment, wage equality, and social protection. Structural reforms that address the root causes of gender inequality, particularly those related to care responsibilities, labor market segmentation, and institutional bias, are essential for meaningful progress. A multidimensional strategy that integrates economic incentives, legal protections, and cultural transformation is necessary to ensure equitable and inclusive development for all.

The study is structured as follows: the second section reviews the literature on gender inequality in Türkiye, focusing on education, labor market participation, and income distribution. The third section outlines the microsimulation methodology. The fourth presents the empirical results of the analysis, while the fifth discusses policy implications and concludes. Ultimately, the analysis underscores the need for regionally sensitive, intersectional policy responses that move beyond employment to encompass care services, fiscal instruments, and broader cultural shifts. Only through such an integrated and multidimensional strategy can the structural foundations of gender inequality in Türkiye be effectively dismantled.